Milliyet Türkiye İller Ansiklopedisi

MALATYA

44

YÜZÖLÇÜMÜ: 13.275 kilometrekare
NÜFUS: 606.996
İLÇELER: Akçadağ, Arapkir, Arguvan, Darende, Doğanşehir, Hekimhan, Pötürge, Yeşilyurt
KÖY SAYISI: 497
DOKTOR SAYISI: 64
HASTANE YATAK SAYISI: 981
OKUR YAZAR ORANI: %70
OTOMATİK TELEFON KODU: 821

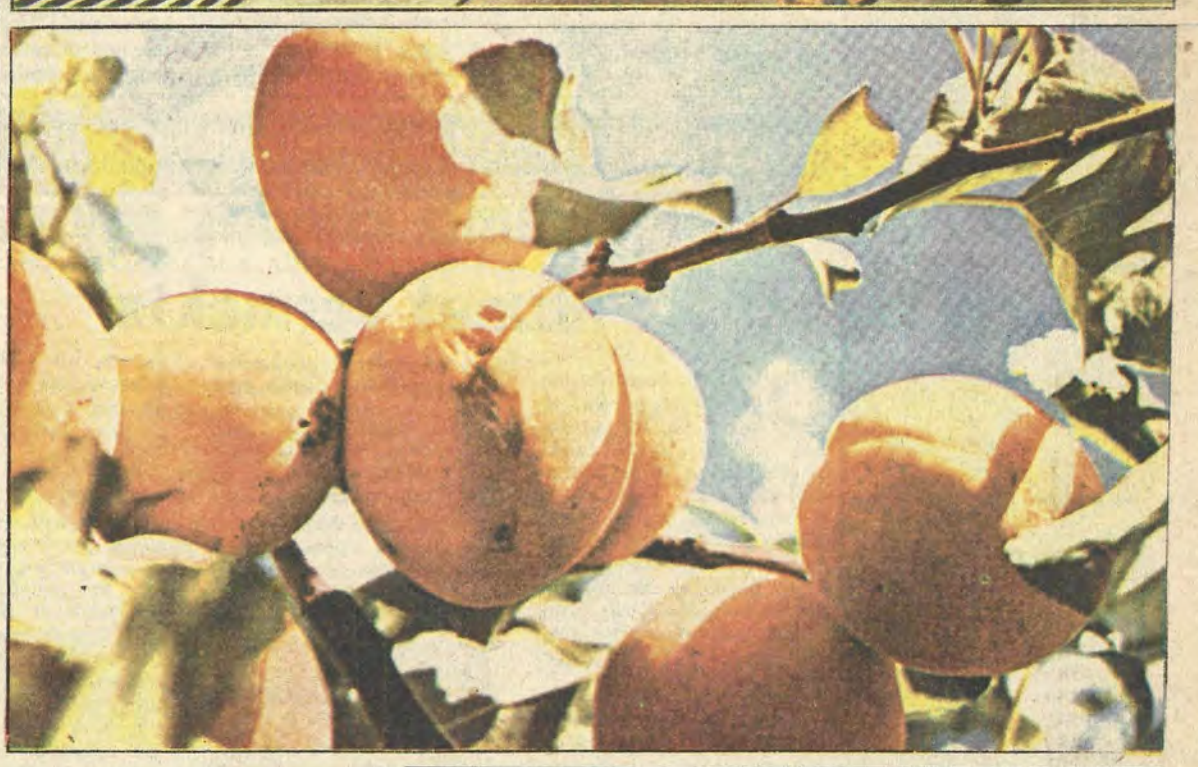

Hızlı bir nüfus artışı ve düzenli bir şehirleşme...

NUMAN CEYHAN

MALATYA, verimli topraklarında yetiştirdiği kayısısı ile sembolleşmiş bir yurt köşemizdir. Hırslı, azimli insanlar diyarıdır Malatya.

Tarihin çok eski dönemlerinden beri, Malatya hep önemini korumuş, çeşitli uygarlıklar, çeşitli yönetimler altında hep önde gelen bir yerleşme merkezi olmuştur.

Malatya bugün Doğu Anadolu bölgemizin gelişmiş illerinden biridir. Özellikle kentin içi, düzenli şehirleşmenin güzel bir örneğini sergilemektedir.

Malatya denince Kernek'ten söz etmemek mümkün değildir. Beydağı'nın eteklerinde kent merkezine 500 metre uzaklıktaki Kernek, doğanın insanlara bir lütfüdur. Derme Suyusu'nun 21 basamaktan düştüğü gölün çevresinde kuruludur Kernek. Kernek'te dağdan inen berrak suyun, dağın eteğindeki bir fıskiyeden yeniden dağ boyuna fışkırması, dünyanın bir başka köşesinde rastlanılmayacak doğa olayıdır.

Malatya, köklü geçmişinin bir yansıması olarak zengin bir kültür mirasına sahiptir. İlde yapılan kazılarda M.Ö. 3000 yıllarından kalma seramiklerine rastlanmıştır.

Hızlı bir nüfus artışına sahne olan Malatya, ulaşım olanaklarının da genişliğinin bir sonucu olarak son yıllarda ekonomisi büyük atılım gösteren illerimizdendir. Birbiri ardına yükselmeye başlayan fabrika bacaları, Doğu'daki bu şirin ilimizin geleceğine ilişkin umut verici göstergeler olmaktadır.

Adı nereden geliyor

Günümüzden 3000 yıl önce bu topraklar üzerinde ilk kenti kuran Hititler, buraya "Meyva Bahçesi" anlamına gelen "Maldiya" adını vermişlerdi. Bu kelime Asurlular ve Urartular'ın dilinde "Milidia" halini almış, Romalılar ise önce Melita, daha sonra da Melitene demişlerdi. Müslüman Araplar ise kenti "Malatiye" diye anmışlardı. Bu ad, kent Türklerin eline geçtikten sonra Malatya oldu. O zamandan beri de Malatya olarak anılır.

Nasıl Gidilir

Çevre kentler, bölgeler ve ülke ile bağlantılarını en yoğun biçimi ile karayolundan sağlayan Malatya, ülke içi ile havayolu bağlantısına da sahiptir. Ayrıca, Elazığ üzerinden Doğu Anadolu, Sivas üzerinden Orta ve Kuzey Anadolu, Doğanşehir üzerinden de Güney Anadolu ile demiryolu bağlantısı bulunmaktadır.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

1950
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 89.8

Partiler	Aldığı oy
CHP	62.992
DP	87.792
MP	19.317

1954
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 88.3

Partiler	Aldığı oy
CHP	35.144
CMP	12.658
DP	87.140
Bağımsızlar	752

1957
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 79.8

Partiler	Aldığı oy
CHP	43.881
CMP	15.410
DP	73.429
HP	7.761

1961
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 81.6

Partiler	Aldığı oy
AP	50.156
CHP	40.177
CKMP	53.155
YTP	3.237

1965
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 68.2

Partiler	Aldığı oy
AP	81.850
CHP	25.059
CKMP	4.059
MP	14.187
YTP	3.019
Bağımsızlar	359

1969
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 69.3

Partiler	Aldığı oy
AP	19.171
CHP	54.874
CGP	3.074
MP	648
MHP	3.579
TBP	15.592
TİP	6.952
YTP	2.087
Bağımsızlar	26.647

1973
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 69.0

Partiler	Aldığı oy
AP	20.224
CHP	64.422
CGP	7.046
DP	6.644
MHP	2.688
MSP	29.138
TBP	2.700
Bağımsızlar	13.369

1977
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: %68.3

Partiler	Aldığı oy
AP	32.247
CHP	99.107
DP	2.117
MHP	17.371
MSP	38.516
Bağımsızlar	76

MALATYA ANAYASA HALK OYLAMASI:

YIL: 1961

Kabul	Red
% 89	% 11

YIL: 1982

Kabul	Red
% 91	% 9

MALATYA VALİSİ: KURTULUŞ ŞIŞMANTÜRK

"Gelişen Malatya"

MALATYA ile ilgili bir hususu öncelikle ve özellikle vurgulamak istiyorum, 1983 yılında İkinci Ordumuz Malatya'ya intikal etmiş olacaktır. Kahraman ordumuzu Malatya'da ağırlamak ve bağrımıza basmak, bütün Malatyalılar için büyük bir şeref ve gurur vesilesi olacaktır. Bütün Malatya, şimdiden o günlere hazırlanmakta ve bu mutlu olayın heyecanı ile çalkalanmaktadır.

İlimizde bulunan İnönü Üniversitesi, fevkalâde yönetimi düzenli ve nitelikli öğretimi ve burada öğrenim gören ideal gençlerimizle, Malatya'nın bir iftihar kaynağıdır.

Sporsever Malatyalı'ların gözbebeği olan Malatyaspor'un başarıları hepimize büyük moral vermektedir. Bu başarıların devamı için benim ve bütün Malatyalı'ların maddî ve manevî desteği daima onların yanında olacaktır.

Malatya, kırsal alandaki alt yapı sorunlarını kısa zamanda çözümlemenin yoğun hazırlıkları içerisindedir.

1983 yılında okulsuz ve yolsuz köyümüz kalmayacaktır. 1984 yılında ise tüm kırsal yerleşim birimleri sıhhî içme suyuna kavuşmuş olacaktır. Halen 172 olan elektrikli kırsal yerleşim birimi sayısı 1983 yılında 222'ye yükselecektir ki, bu miktarı asla yeterli görmüyor ve artırılması için teşebbüslerimizi sürdürüyoruz.

Malatya'nın ekonomisi genelde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Sulanabilir arazinin halen %40'ı sulanabilmektedir. Gerek bu miktarın artırılması, gerekse sulanan arazilerdeki tarım türünün, özellikle, sebzeciliğe ve meyveciliğe kaydırılması, kısaca, birim alandan elde edilen verimin artırılması, nadasın azaltılması, kayısıcılıktaki gelişmenin disiplin altına alınması, kayısı ile birlikte ilimizin önemli ve kaliteli mahsülleri olan kuru fasulye, nohut ve mercimeğin dış pazarlara daha iyi şartlarla sunulması, özellikle Pütürge'de üç milyon dolayındaki yabanî ağaçların fıstık aşılanması konularında, 1983 yılında uygulanabilirliği olan projeleri oluşturma aşamasında bulunuyoruz.

İlimizdeki birbuçuk milyona yakın büyük ve küçük baş hayvanın et ve süt mamûllerinin ihracata yönelik bir şekilde değerlendirilmesi, ihracatta randıman düşmesinin önlenmesi konularında yapılan çalışmalar semerelerini vermiş bulunmaktadır.

Bunlardan, et kombinası ve yem fabrikası 1983 yılı başlarında hizmete girmiş olacaktır. Gümrük teşkilâtı kurulmuş bulunmaktadır.

Sınai tesislerden, YİFAŞ (Yeşilyurt Hazır Giyim Sanayii) 1983 ilkbaharında deneme üretimine başlayacaktır. MAKSAN (Makine Sanayii) deneme üretimine başlamıştır. Yıllardan beri yarım kalmış olan Organize Sanayi inşaatına işlerlik kazandırılmıştır. Yine yarım kalmış inşaatlardan Darende Çimento Sanayii'nin, ham madde elverişsizliği sebebiyle kireç sanayiine dönüştürülmesi konusu şu anda DPT'da inceleme safhasında olup yakında sonuçlandırılacaktır.

KAYKUR (Kayısı Kurutma) tesislerinin yeniden faaliyete geçirilmesi, binası ve makineleri önemli ölçüde tamamlanmış olan MORBAŞ'ın (Mobilya Sanayii) sermaye yetersizliğinin giderilmesiyle ilgili çalışmalarımız yoğun bir şekilde sürdürülmektedir.

Yukarıdaki, halkın da katılımlarıyla gerçekleştirilen projeler dışında, kalkınma plan ve programlarında yer alan tüm sınai ve sosyal yatırımlar, normal seyrinde devam etmektedir.

Bunların içerisinde Karakaya Barajı'nın şüphesiz özel bir önemi vardır. Çünkü ilimizin 65 köyü baraj gölü altında kalmakta, gölün %59'u Malatya sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Baraj gölü altında kalacak köylerimizin iskân sorunu yatırım programına alınmış olup, bu konudaki etüd-proje çalışmaları devam etmektedir.

Baraj dolayısıyla yapılan kamulaştırmalardan elde edilen gelirleri diğer kaynaklarla da destekleyerek, bir yandan vatandaşlarımıza sürekli ve kalıcı gelir kaynakları yaratmak, diğer yandan da bu gelirleri Malatya'nın ihtiyacı olan yatırımlara kaydırmak suretiyle değerlendirme çalışmaları sürdürülmektedir.

Bunlar arasında, çimento, süt ve süt mamûlleri ve ekmek fabrikaları, kayısı kurutma ve ambalajlama tesisleri, modern bir turistik otel yaptırılması ve Pütürge'de bir parke fabrikası kurulması projelerinin fizibilite çalışmalarına başlanmış bulunmaktadır.

Trafik konusu üzerinde hassasiyetle durulmaktadır.

Bilhassa şehir içi trafiğini önemli ölçüde rahatlatacak olan sinyalizasyon tesisatının ihalesi yapılmış durumdadır. 300 otoluk kapalı otopark inşaatı devam etmektedir. Kavşakların yeniden düzenlenmesi, yolların ve meydanların genişletilmesi projeleri ile ilgili çalışmalar son aşamalarına gelmiş bulunmaktadır.

Spor alanında, özellikle semt sahalarının yapımı ve mevcut tüm spor tesislerinin tam kapasite ile gençlerimizin hizmetine sunulması konuları üzerinde önemle duruyoruz.

Bu kısa açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Malatya, her alanda yüksek kalkınma potansiyeli olan bir ilimizdir. Ancak bizce asıl yüksek potansiyel, Malatyalı vatandaşlarımızın gerçek Atatürkçülüğü, yüksek vatan duygusu, zekâsı, çalışkanlığı, birlik ve beraberliğidir. Bunun bilincinde olmak ve değerlendirmek de şüphesiz bizim başlıca görevimizdir.

MALATYA BELEDİYE BAŞKANI: MEHMET KIRÇUVALOĞLU

"Belediyemiz çağdaş seviyede hizmet vermekte"

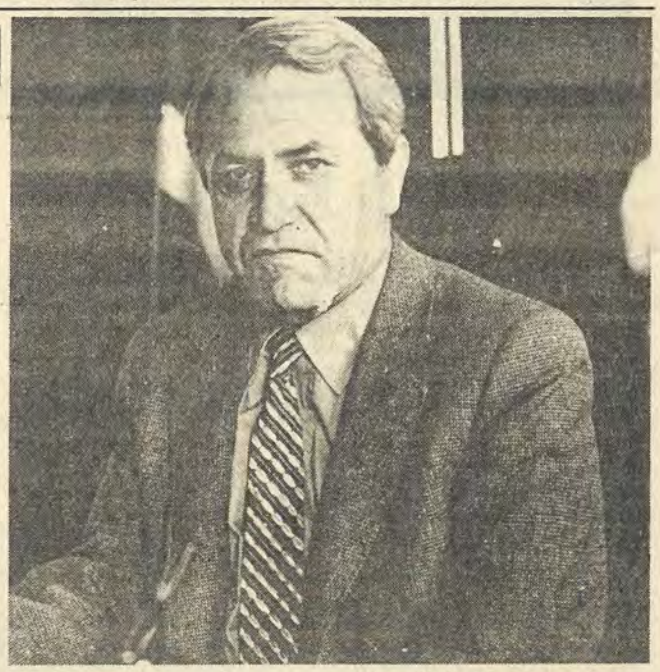

DOĞU Anadolu'nun batısındaki yeşilliği ve kayısı ile üne kavuşmuş beldemiz ayrıca tarihî zenginlikleriyle de bir hazine niteliğindedir.

Belediyemiz çağdaş medeniyetin getirebileceği ve insanı insanca yaşatabilecek her türlü belediye hizmetlerini getirmek ve Malatyalı hemşehrilerimizin emirlerine sunmak için her türlü çabayı sarfetmektedir.

Bu cümleden olarak şehri çamurdan ve tozdan kurtarmak amacıyla ve merkezden dışa doğru bir asfaltlama programı hazırlanmıştır. Bu programı hızla uygulayabilmek için ve yol yapım kapasitesini artırmak amacıyla bir greyder, bir silindir ve bir yükleyici üç kamyon yeniden alınarak bu hizmete tahsis edilmiştir. Bu suretle yol yapım kapasitemiz yedi kilometreden oniki kilometreye çıkarılmıştır.

Bazı meydan ve kavşakların tanzimi ve 28.000.000.- liraya ihale safhasına gelmiş bulunan ışıklı trafik sinyalleri yapımı bittikten sonrada şehrimizdeki trafik sorununa da ideal olmasa bile kısmî bir çözüm getirebileceğimize inanıyorum.

Yeşiltepe'de yaptıracağımız ve 3000 m2. genişliğindeki bir meydan ve park ve içerisine yaptıracağımız Atatürk heykeli için çalışmalarımız tamamlanmıştır. Yeni açılacak olan 100. yıl Caddesinin hazırlıkları da tamamlanmak üzeredir.

Yeşiltepe'ye yapılacak demiryolu üst geçit yolunun ve bunun devamında 2. Ordu lojmanlarına çok kısa yoldan kavuşmak amacıyla yeni 14.50 metre genişliğindeki yol yapım çalışmaları hazırlıkları tamamlanmıştır.

Şehrimizin en önemli sorunları arasında bulunan yeni bir mezarlık sahası tesbit edilmiş ve istimlak işlemleri son safhaya gelmiştir. İstimlak işleri bitirildiği takdirde bir park kadar yeşil olarak planladığımız mezarlık sorunu da çözümlenecektir. Bu işlerin yürütülmesiyle ilgili olarak Belediye bünyesince Mezarlıklar Müdürlüğü ile Park ve Bahçe Müdürlüğü kurulmuş bulunmaktadır Yeni hal binasının nihayi ihalesi de yapılmak üzeredir.

Şehrimizin temizliği işlerini daha iyi bir düzeye getirebilmek amacıyla sekiz yeni traktör ve romörk ile üç yeni kamyon alınmış ve yeni bir personel kadrosu ile takviye edilmiştir. Ayrıca haşere ile mücadele makineli hale getirilmiştir.

Şehrimiz içme suyu şehir merkezine 17 km. uzaklıktaki Gündüzbey Pınarbaşı semtinden cazibe ile gelmektedir. Türkiye'nin hatta Ortadoğu'nun en modern kaptaj tesisi olup saniyede 750 lt. su basma kapasitesi vardır. İkinci isale hattının çıkışı da hazır yapılmış durumdadır.

Elektrik şebekemiz 40 MW gücü dağıtabilecek yapıda olup, hâlâ tevsiat devam etmektedir.

Alt yapı hizmetlerinden en gayrimüsait olanı kanalizasyon şebekemizdir. Çok yetersiz olup bu durumuyla dahi şehrin ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. İleriki senelerde çok büyük problemler çıkarabilir. Bu nedenle gerekli girişimlerde bulunulmuş 1983 senesinde fizibilite raporlarının hazırlanacağı ve 1984 senesinde yapımına geçileceği ilgililerce açıklanmış bulunmaktadır.

İtfaiye hizmetlerimizi daha da güçlendirmek için 20 metre otomatik merdivenli bir ara söz alınmış bulunmaktadır.

Otobüs işletmemiz 28 adet 302 Mercedes ile yapılmakta olup, bu senede iki adet yeni otobüs alımı planlanmıştır.

Muayyen bir kadro ve muayyen bir ödenekle sınırlı olanaklar içinde sayın halkımıza hizmet etmek için bütün personel ile birlikte canla başla çalışılmaktadır. Bu çalışmalarda halkımızın ve ilgili kuruluşların ve Türk Silahlı Kuvvetleri'mizin her kademesinin çok ciddî ve yakın ilgi ve yardımlarına teşekkür ediyor ve ekonomik potansiyelinin de yeterli olabilecek kapasitede olduğuna inandığım Malatya mutlaka ileride Türkiye'nin büyük şehirleri arasında yer alacaktır.

Protokol

Vali: Kurtuluş ŞIŞMANTÜRK
Belediye Başkanı: Mehmet KIRÇUVALOĞLU
İnönü Üniversitesi Rektörü: Nihat NİRUN
Adalet Komisyonu Başkanı: Erol TÜMER
Bölge İdare Mahkemesi Başkanı: Mahmut POLAT
Cumhuriyet Savcısı: İsmail BALSEVEN
Baro Başkanı: M.Hayrettin ABACI
Vali Yardımcısı: Sabri ARIKAN
Vali Yardımcısı: Fahrettin GÜNDÜZ
Emniyet Müdürü: Hüdaverdi BIYIKLI
Defterdar: Aziz YETKİN

Vergi Rekortmenleri

Kemal Pınar:	12.826.521
Saadettin Közer:	11.180.388
İsmail Sarıgözoğlu:	8.267.143
Muammer Cidar:	5.807.143
Mahmut Şentürk:	5.508.879

MALATYA

Merkez ilçe...

MERKEZ

Malatya kentinin bugünkü yerinde kuruluşu 1839 yılına rastlar. Daha önceleri dağınık bağ evlerinin bulunduğu bugünkü Malatya'nın ilginç bir öyküsü vardır. XIX yüzyılda Mısır Hidivi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'ya yenilen ve esir düşen Mehmet Reşit Paşa, serbest bırakılarak sedaretten azledildikten sonra Diyarbakır - Harput - Sivas valiliklerine tayin edilmişti. Paşa, aşiretler arası güvenliği sağlamaya çalışıyordu. Bu durumda, İzolu çevresindeki aşiret reisleri telâşa düşerek, Osmanlı askerlerinin Fırat nehrini geçmek için yaptıkları kayıkları batırdılar. Bu olaya kızan Mehmet Reşit Paşa, olayı yaratanları astırdı. Bu arada Padişah II. Mahmut, Hafız Mehmet Paşa'yı, yeniden alevlenmiş olan Mısır sorununu halletmek üzere Elazığ'a göndermişti. Hafız Mehmet Paşa, Kavalalı ile çarpışmak için ordusunu eski Malatya'ya getirdi. Şimdiki Malatya kentinin dört km. uzağında bulunan eski kentin evlerini ordunun işgal etmesi üzerine halk Aspuzu adındaki bağlar bölgesinden şehre dönemedi. Kışı burada geçirdi. Daha sonra Aspuzu'da devamlı olarak yerleşen halk, bir daha geri dönmeyerek, bugünkü Malatya kentinin çekirdeğini oluşturdu. Tanzimattan sonra yeni yerinde gelişmeye başlayan yeni Malatya bölgenin önemli iş merkezlerinden biri haline geldi. Önce Maraş'a sonra Diyarbakır'a ve Elazığ'a bağlanan Malatya Cumhuriyetten sonra il haline getirildi.

AKÇADAĞ

Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmeyen Akçadağ ilçe merkezi, 1950 yılına kadar şimdiki Levent Bucağında iken aynı yıl Arga'ya nakledildi. Daha sonra Arga adı, "Akçadağ" olarak değiştirildi. Kentte yol, su ve aydınlatma sorunu çözümlenmiş olduğundan canlı bir toplumsal yapı göze çarpmaktadır. Halk tarım ve hayvancılıkla geçinmektedir. Kilim, heybe ve halı dokumacılığı yaygındır. İl merkezine yakınlığı, kentin ekonomik yapısının gelişmesinde yararlı olmaktadır.

ARGUVAN

Daha önceleri "Tahir" adı altında Arapkir'e bağlı olan Arguvan önce ilçe olarak Diyarbakır'a bağlandı. Daha sonra 1873'te tekrar Tahir adını alarak Keban'a bağlı bir bucak haline getirildi. Cumhuriyet devrinde önce Malatya'nın merkez ilçesi olarak teşkilâtlandırıldı. 1954 yılında Tahir Malatya'nın bucağı merkez olmak üzere Arguvan adı altında Malatya iline bağlı bir ilçe haline getirildi. Rivayete göre çok çeşitli ve bol çiçek yetişmesi dolayısıyla ilçeye "Arguvan" adı verildi. Halk, geçimini topraktan sağlamaktadır. Sanayi gelişmemiştir. Kentte büyük merkezlere büyük çapta bir göç olayı göze çarpmaktadır.

ARAPKİR

Eski adı Daskuze'dir. Milattan önce kurulmuştur. 1515 yılında Yavuz Sultan Selim zamanında Türklerin eline geçti. Kanuni Sultan Süleyman devrinde bir sancak olarak Sivas'a bağlandı. 1834'te Diyarbakır ili sınırları içine alınan Arapkir 1847'de Elazığ'a ve son olarak da Malatya'ya bağlandı. Arapkir'de ilk belediye teşkilâtı 1892 yılında kuruldu. İlçede geçim bağ, bahçe ve tarıma bağlıdır. Toprak verimsiz olduğu için halk devamlı olarak büyük kentlere göç etmektedir.

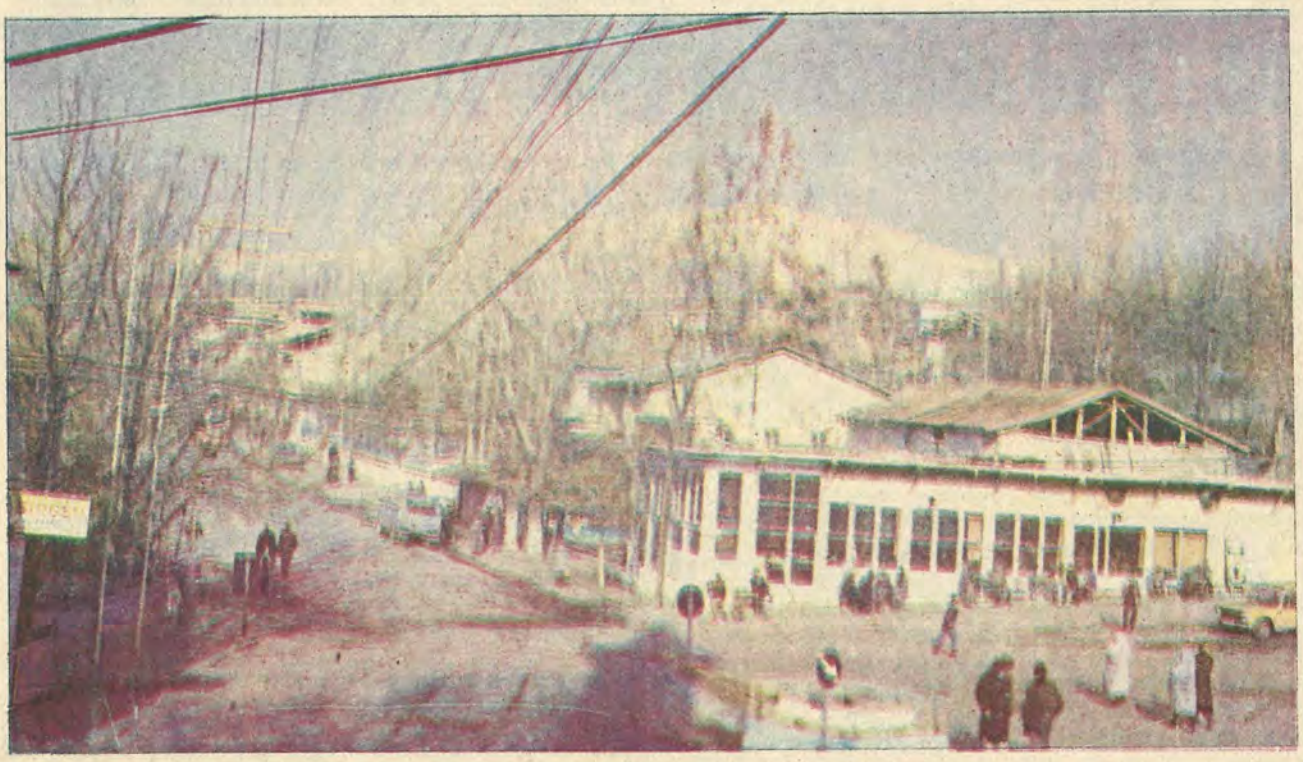

Yeşilyurt ilçesi...

DARENDE

Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmeyen Darende'nin çok eski bir yerleşim merkezi olduğu, yapılan kazılardan anlaşılmaktadır. İlçeye bağlı köylerde yapılan kazılarda Etilere, Sümerlere ve Mısırlılara ait çeşitli tarihî kalıntılara rastlanmaktadır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinden önce Zengibar adı verilen kalede yaşayan halk, daha sonraları kalenin batı eteğinde düzlüklere yerleşerek bugünkü kent merkezini oluşturdu. Dokumacılık, hayvancılık, ve tarım ilçe halkının geçimini sağlamaya yetmediği için, burada da büyük kentlere göç oranı fazladır.

DOĞANŞEHİR

Daha önceleri "Gülşehri" olarak tanınan kent, 1933 yılında bugünkü adını aldı. Daha önceleri Romalıların, Abbasilerin ve Selçukluların yerleşme merkezi olarak kullandıkları bölgede hâlâ bu devirlerden kalma tarihî kalıntılara rastlanmaktadır. Doğanşehir 1929'da bucak merkezi oldu. 1946'da ise Malatya'ya bağlı bir ilçe haline getirildi. Halkın çoğunluğu tarımla geçinmektedir. Sürgü barajı, kentin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

HEKİMHAN

Selçuklu Türklerinden İzzettin Kavas tarafından temeli atılan Hekimhan, Osmanlılar zamanında önemli bir yerleşim merkezi olarak kullanıldı. XVI. yüzyıldan önceleri bir köy olarak Keban'a, daha sonra bucak olarak Akçadağ'a bağlandı. Cumhuriyet'in ilanından birkaç yıl önce de Malatya'ya bağlı bir ilçe haline getirildi. Halkın geçimi toprak ürünleri ile maden yataklarındaki çalışma olanaklarına bağlıdır. Ancak, bu olanaklar çok kısıtlı olduğundan, Malatya'nın diğer illerinde olduğu gibi burada da önemli bir göç olgusu mevcuttur.

PÜTÜRGE

Asıl adı Imrun'dur. Pütürge isminin, ilçe arazisinin engebeli oluşundan dolayı takıldığı tahmin edilmektedir. Önceleri Kâhta'ya bağlı bir bucak halinde iken bundan yüz yıl kadar önce ilçe merkezi haline getirildi. Önce Elazığ'a, sonra da Malatya'ya bağlandı. Geçim orman ürünlerine dayalıdır. Topraklar Türkiye standartlarına göre çok verimsiz olduğu için halk büyük kentlere göç etmektedir.

YEŞİLYURT

Daha önceleri adı "Çırmıktı" olan kent Cumhuriyetten sonra İsmet Paşa olarak adlandırıldı. 1957 yılında ilçe haline getirilirken adı yeniden değiştirilerek "Yeşilyurt" haline getirildi. Kentte belediye teşkilâtı bulunmaktadır. Malatya'ya en yakın ilçedir. Asıl geçim kaynağı tarım olmakla beraber küçük sanayi gittikçe gelişmektedir. İlk merkezi ile canlı bir ilişkisi olan Yeşilyurt'ta özellikle dokumacılık ilerleme kaydetmektedir.

Hükümet Konağı...

Sağlık Hizmetleri

Malatya, sağlık alanında önemli olanaklara sahip illerimizden biridir.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı 585 yataklı Devlet Hastanesi, 42 sağlık ocağı, 292 sağlıkevi, 316 yataklı Sosyal Sigortalar Hastanesi, 35 yataklı özel doğum kliniği, 45 yataklı özel hastane, ilin sağlık potansiyelini oluşturmaktadır.

İlin önemli sağlık sorunu, sıtma ve trahom gibi salgın hastalıklar oluşturmaktadır.

Bu amaçla Sıtma Savaş Bölge Başkanlığı ve Trahom Savaş Bölge Başkanlığı bulunmaktadır.

iklimi

Malatya, Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu arasında yer alan bir ovadır. Ova, kuzeyden güneye doğru hafif bir eğimle uzanır. Arazi, denizden uzak ve yüksektir. Bu nedenle de Malatya'nın iklimi serttir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise çoğu kez kar yağışlı ve soğuk olan bu sert iklime karşın, bölgede yer yer doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu iklim özelliklerini de görmek mümkündür. İklimi değişik özellikler gösteren üç ayrı bölgede incelenebilir.

İldeki yüksek platolarda İç Anadolu'nun step iklimi varlığını sürdürür.

Güney ovasında Fırat - Dicle nehirleri arasının ılık iklimi ve Suriye çölünün yakıcı sıcaklarının etkisinde özel bir Akdeniz iklimi görülür.

Dağlık bölgelerde ise, kışları soğuk, her iki bölgenin de etkisi altında bulunan bir iklim görülür.

Denizden yüksekliği ortalama 900 metre olarak kabul edilen Malatya'da yılın en yağmurlu mevsimi ilkbahardır. Yılın 130-140 günü tamamen güneşli, 50-60 günü kapalı ve yağışlı geçer.

Geri kalan günler hep parçalı bulutludur.

YENİ CAMİ : Şehrin merkezinde bulunan Yeni Cami'nin bugüne kadar gelen kayıtlara göre halk tarafından yaptırıldığı öğrenilmektedir.

PAŞA KÖŞKÜ: Şehrin merkezine 10 dakika mesafede bulunan bu tarihî köşkte Sultan Abdülaziz'in tahttan indiren Hüseyin Avni Paşa'nın kızının mezarı bulunmaktadır.

PINARBAŞI: Kentin yakınında bol sulu ve kahveli piknik yeri.

SİLAHTAR MUSTAFA PAŞA KERVANSARAYI: Alackapı semtindedir.

SÜRGÜ (TAKAS): Malatya-Maraş şosesi üzerinde, Malatya'dan 70 km. uzaklıkta bir piknik ve kamp yeridir.

ASPUZU BAĞLARI: Kente çok yakın meyve bahçeleriyle süslü piknik bölgesi.

KALE: Kente uzaklığı 12 kilometredir. Hititlerden kalan kalıntılar üzerine Roma İmparatoru Titus tarafından yaptırılmıştır.

ASUDE ÇAVLANI: Darende ilçesinin 10 kilometre uzağındadır. Darendelilerin her zaman gittikleri güzel manzaralı piknik yeridir.

ŞİFALI SULAR:

BALABAN İÇMESİ: Darende ilçesine bağlı Balaban bucağındadır. Karayolu üzerindedir. Konaklama tesisleri 100 yatak kadardır. Lokanta ve gazinolar bulunur. İçilerek, kabızlık , şeker hastalığı, astım, böbrek taş ve kumları ile karaciğer ve safrayolları hastalıklarına tavsiye edilir. Çamur tedavisi, romatizma ve cilt hastalıklarına iyi gelir.

AŞAĞI İSPENDERE İÇMESİ: İspendere köyündedir. Bir moteli, gazino, lokanta ve sağlık ocağı bulunur. İçilerek mide, karaciğer, safraya iyi gelir. Banyo tedavisi, nevralji, nefrit ve cilt hastalıklarına da iyi gelir.

Önemli kişiler

RASİM TEKİN (1877)- Arapkir'de dünyaya geldi, hukuk okudu, avukatlık yaparken Elâzığ'dan ilk TBMM üyesi seçildi. İstiklâl Madalyası sahibi.

LUTFI EVLIYAOGLU (1867-1921) Hukuk, Mülkiye ve Medrese eğitimi gördü. Arapça ve Farsça'nın yanı sıra Fransızca ve Latince öğrendi. Mülkiye Kaymakamlığı'ndan emekli olduktan sonra avukatlığa başladığında, ilk TBMM'ye Malatya mebusu seçildi.

ABDULLAH CEVDET (1869-1932) Fikir adamı, yazar, şair, hekim. Arapkir'de dünyaya geldi, Askerî Tıbbiye'de okudu, doktor yüzbaşı olarak okulu bitirdi, özgürlükçü fikirlerinden dolayı tutuklandı. Trablus Hastanesi'ne sürgün gönderildi, oradan da Fizana sürüleceği sırada Avrupa'ya kaçtı, Jön Türklerin Osmanlı gazetesine yazılar yazdı, İçtihat dergisini ve yayınlarını çıkardı. İstanbul'a döndükten sonra da yazılarından ötürü defalarca dergisi kapatıldı, tutuklandı, yargılandı, mahkûm oldu. Özgürlükten yana, dinsiz tanınmış, tartışmalara yol açmış bir kişiliği vardı.

MUSTAFA FEVZİ BİLGİLİ (1882-1944) Zeynettinzadelerden. Medrese İlmiye okudu, kadılık yaptı. Osmanlı Meclisi son dönemine mebus seçildi, ancak buraya gitmedi, ilk TBMM'de Malatya mebusu.

SITKI GUR - (1874-1952) Ermenek'de domuş, hukuk okumuş, hâkimlik, ceza hakimliği yapmış, Malatya Ağır Ceza Reisi iken ilk TBMM'ye mebus seçildi. İstiklâl Madalyası sahibi.

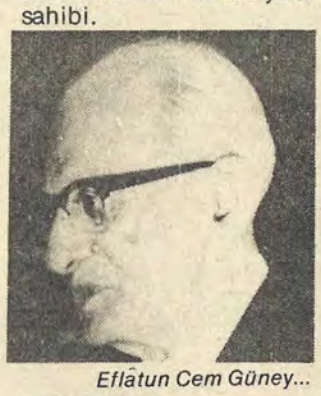

Eflatun Cem Güney...

EFLATUN CEM GÜNEY (1896-?) Yazar, öğretmen, folklorcu, Hekimhan'da doğdu, Sivas Sultanisi'ni bitirdi. Anadolu'nun çeşitli illerinde son olarak da Haydarpaşa Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. Çocuk masalları ile ün yaptı, uluslararası ödüller kazandı. Folklor konusunda sayısız eser verdi.

MALATYA OYUNLARINA DAVUL, ZURNA EŞLİK EDER

MALATYA zengin folklor ürünlerine sahiptir. Son yıllarda yapılan derlemelerle yörenin özellikleri belirli bir oranda gün ışığına kavuşturulabilmiştir. Atasözleri özdeyiş ve deyimler, birleşik adlar, kadın adları, yörede söyleniş biçimleri, yeminler, bilmeceler, dualar, beddualar, yöresel yemekler, inançlar, gelenek ve görenekler Malatya folklorunun en belirgin öğeleri olarak tanımlanmaktadır.

Yöre el sanatları açısından da oldukça zengin verilere sahiptir. Taşçılık, ağaç oymacılığı, pirinç-bakır gibi metal işçiliği, kuyumculuk sanatı, bu daldaki uğraşların, önde gelenleri arasında yer almaktadır.

Arapkir'de bir zamanlar simle karışık olarak dokunan taftaların şimdi tek tük eski çehiz sandıklarında örneklerine rastlanabildiği söylenmektedir.

Esenler İbrahim Turhan Lisesi "Halk Oyunları ve El Sanatları kolu" öğrencileri tarafından hazırlanan araştırmada el sanatları ile ilgili olarak şöyle denilmektedir.

"Yörede dantel, oya (Boncuk, iğne oyası, tığ oyası, mekik, çevre, mağrama, mağrama mekreme, peşkir), **üçkur, saat, tütün ve para kesesi ya tığla renkli floşla geometrik şekiller verilerek işlenir veya etk renkli iplikle (İğne oyası)** tekniği ile yapılır. Genellikle para kesesi (Gözdeğmesin) diye mavi (Gök) bezden dikilir. Tütün kesesi ise; Çuha kadife gibi tok kumaşlardan bir vazo kesiti biçiminde dikilir. Üzeri stilize ibrik motifleri işlidir. Dantel bir aksesuar olarak her eşyaya girmiştir. Beyaz ipek veya kaliteli tül üzerine tel kırma tekniği ile geometrik veya çiçek desenleri işlenir.

Çevre makrama, uçkur gibi eşya en özentili tarzda işlenir. "Balık sırtı, filtre, düz pesend, civan kaşı, suzeni kasnak, tel kırma" tekniği ile işlenir.

Köylerde ise halı, kilim, cici, heybe, hurç, terkibağı, kuşan, çorap, eldiven, belli başlı ev işleri arasında yer alır. Geometrik çiçekler, ejder ayakları, stilize hayvan ve kuş motifleri sık görülür."

Araştırmada süs eşyası konusuna şu şekilde yer verilmiştir:

"Kırsal kesimlerde gümüş aksesuar çoktur. Zincir, tepelik, akik taşlı gerdanlık, saç bağı daha eskilerden hırızma, enli savatlı bilezik küpe çeşitli şekil ve özelliktedir. Kemer gümüşten olup "Fişekli, arpalı, raftalı," diye adlandırılmaktadır. Eskiden sağ ayak bileğe "Hal hal" takıldığı söylenmektedir. Gümüş boncuk, mercan, mavi cam rengi, sedef süs eşyası olarak değişik şekillerde kullanılmıştır."

OYUNLAR

Arapkir, Hekimhan, Akçadağ kazaları ile köylerinin Malatya folkloru üzerinde ağırlığı oldukça belirgindir.

Oyunlara davul ve zurna eşlik eder. Zurna küçüktür ve ince ses verir. Oyunlar genellikle belirli bir sıra halinde oynanır. Malatya ağırlaması ile başlayan oyunları, üç ayak, delilo ve tezleme oyunları izler. Ve dizi böyle sona erer

"Malatya Atatürk Lisesi Folklor Kolu öğrencilerinin Malatya ağırlaması ve oyun dizisi konusundaki derlemeleri şu şekildedir.

"Bütün erkekleri (Heey... hey...) diye bağırtan bu oyunun başlama komutu (Hoppa)'dır. Komutla birlikte bütün oyuncular başlarını ve bellerini eğerek hey çekmeye devam ederler. Sol ayaklarını tam geriye uzatırlarken, sağ ayaklarını dizden sola doğru tam olarak bükerler. Sol ayak ucunu sağ ayağın bulunduğu yere getirirlerken, vücutlarıyla seri bir halde önce sola, sonra sağa, hafif bir meyil de bulunarak doğrulurlar. Bunu takiben sağ ve sol ayaklar birbirlerini takiben yana doğru üç hamle yapar ve üçüncü hamlede sol ayak geriye götürülürken, sağ ayak ucu da sol ayak ucunun yanına getirilir. Bu figürler birkaç defa tekrar edilir.

Ağırlamayı hemen takiben Malatya üç ayağı denilen oyuna geçilir. Oyunun sözleri şöyledir:

Malatya Malatya bulunmaz eşin
Gönülleri coşturur ay'la güneşin
Malatya'yı baştan başa çiçek bürümüş
Tanrı takmış alnına yeşil zümrütmüş

Anam anam kerneklimisin
Kernekten geçmeye yeminlimisin.

Özel yemekleri

Esenler, İbrahim Turhan Lisesi Halk Oyunları ve El Sanatları Kolu öğrencilerinin derlemelerinde yöre yemeklerinden şu şekilde söz edilmektedir:

"Yörenin kendine özgü oldukça değişik yemekleri vardır, İçli köfte, (Analı-Kızlı), Ekşili köfteler (Kiraz ve vişne yaprağı kullanılır), Tiritli köfte, Cimcik köftesi, Hırççikli köfte, Tevekten etti köfte, Keloğlan köftesi, Yoğurtlu köfte, Etli lahana köftesi, Yavandan balcanlı (patlıcanlı), köfte, Pıtpıt, Malhuta, Kuymak, Kulak çorbası, Sütlü çorba, Malatya tavası, Malatya Kâğıt Kebabı, Helle çorbası, Kaburga dolması" gibi yemekler Malatya ve çevresinde sık sık halk mutfağının önemli yemekleri arasında yer alır. Yörede köfte (Küfte) şeklinde kullanıldığı için yukarıdaki yemekler örneğin,: Tiritli küfte, Keloğlan küftesi, diye tanımlanır...

Bu oyun, ağırlama oyununun hareketlisidir. Üç ileri bir geri oynandığı için, üç ayak denilmiştir. Ağırlamanın figürlerine ilâveten sağa doğru üç hamle yapılırken, sağ ayak topuğu yere üç defa sürülerek ayak sağa sola üç defa döndürülür. Üçüncü hamlede zıplarken, sol ayak parmakucunun bulunduğu yere vurularak hemen sola hamle yaptırılır. Aynı figür birkaç defa tekrar edilir. Başka bir figür de: sağ ayak yana doğru hamle yaptırılırken, üç defa yere vurulur. Geriye atılır. Üçüncü de: sol ayak sağ parmak ucunun bulunduğu yere vurularak yana atılır, ve sağ parmak ucu da sol parmak ucunun bulunduğu yere vurularak, aynı figüre birkaç defa devam edilir. Yine sağ ayakla yana gidilirken üç defa sağ ve sol diz üzerinde çökülür.

Üç ayağı hemen takiben delilo denilen oyuna geçilir:

Dağların başındayım
On iki yaşındayım
On iki yaştan beri
Kızların peşindeyim

Sözlerini içeren delilo oyununda; üç ileri, üç geri gidilir. Öne gidilirken kavisler çizilir. Geriye gidilirken zıplayarak gidilir. Yine öne gidilirken el çırparak öne ve arkaya dönülerek figürler tekrar edilir.

Deliloyu takiben Malatya Halayı denilen (Tezleme) oyununa geçilir. Oldukça hareketlidir. Sağ ve sola kıvrılarak birkaç defa sağ ve sola göndürülür. Bunu takiben sağ ayak ucu sol ayağın yanına getirilir. Sağ ayak geriye çekilirken vücut geriye yatırılır. Sol ayak yere sürülerek vücutun tam önüne kırılmadan atılır. Birkaç defa tekrar edilen bu figürden sonra sağ ayak iki defa parmak ucu ile geriye vurulur. Yine vücut geriye yatırılarak solayak ileriyi vurulur. Sağ ayakla yana doğru iki hamle yapılırken, sol ayak geriye çekilerek ileriye vurulur. Yine sağ ayak ileriyi atılırken sol ayak havaya kaldırılır ve sağ diz üzerinde çökülür. Bunu takiben iki ayak üzerinde zıplanarak sol ayak yere vurulur. Öylece kalır. Dizi oyun bitmiş olur."

"Kına havası, Kol üstü, Yayık, Keçike, Lorke, Söğüt dalı, Temur ağa,Tezleme, Simsim, Kırat, Hoşgeldin" gibi oyunlar yörenin diğer sevilen oyunları arasında yer alır.

GİYSİLER

Malatya Tekstil Meslek Lisesi Folklor Kolu öğrencilerinin giysiler konusundaki araştırmaları ise şu şekildedir:

Kadın: Başta küllüki denilen etrafı altınlarla çevrili kırmızı fes vardır. Bu fesin tam ortası gümüşten yuvarlak ve yassı yapılmış bir parçayla kaplanmıştır. Bu küllük üzerine renkli ve çiçekli yazmalar sarılır. Bunların üzerine de beyaz püsküllü örtü örtülür. Saçlar örülüdür.

GÖMLEK: Gömlek olarak bazen beyaz, bazen de renkli ipekli kolu uzun, yakasız gömlekler giyilir. Genellikle, kırmızı, sarı, mor, yeşil, ve beyazla karışık dokunmuş olur. Gömlekler genellikle ipek dokumalı olup kollar düğmelidir.

KUTNİ: Gömlek üzerine kutni denilen içi renkli bezden yapılmış, dışı kırmızı, üzeri çeşitli renklerde düz veya zikzaklı çizgi işlemeli, üç etek kaplar. Bunun kollarında işlemeler bulunur. Kol dirsekten yırtmaçlıdır. Bunun üzerine ayrıca cepken giyilmez. Kutninin yaka kısmı aşağıya kadar sırmadan işlemelidir. Kutninin uçları yukarıya doğru üç etek önden katlanarak bele bağlanır. Parlak ve göz alıcıdır.

BERKANİK: Kutninin altına belden bağlanacak şekilde bervanik denilen lâcivert veya beyaz üzerine boya işlemeli önlükler bağlanır.

ŞALVAR: Halk dilinde tuman denilen kırmızı üzerine boya işlenen, düz kırmızı, sarı ipekten belden ve ayak bileklerinden lastikli şalvar giyilir. Şalvar geniş olmayıp gayet güzel ve parlak renklerden oluşur.

BEL KUŞAĞI: Şalvar ile gömlek üzerini bel kısmından örterek birleştirilen renkli yünden yapılmış puşu bağlanır. Puşunun renkleri kırmızı, sarı, mor ve beyazdır.

ÇORAP: Yünden örülmüş beyaz renkle nakışlı veya yine yünden beyaz üzerine renkli işlemelidir.

AYAKKABI: Topuklu siyah bağcıklı, kuyruksuz yemenilerdir.

MENDİL: Kadınların ellerinden veya puşularından çeşitli renklerde çizgili, büyükçe bezden yapılı mendiller bulunur.

ELLER: Kadınların elleri kınalıdır. Düğünlerden veya hasat zamanlarından bir gece önce kına gecesi yapıldığı için eller kınalıdır.

Erkek giysileri: Erkek başlıkları yöre yöre bazı ayrılıklar gösterir. Bazı yörelerde beyaz üzerine işlemeli (Papak) giyilir ki buna halk dilinde (Küm) denilir, Bu kümler tatte şeklinde olur. Bazı köylerde ise deveci fesi denilen kırmızı fes giyilir. Bu fesin etrafına, siyah ve kırmızı çeşitli parlak püsküllü puşu bağlanır. Bu puşu fesin etrafında sarık şeklini andırır. Aynı zamanda beyaz üzerine sarı şeritli puşularda bağlanır. Yüksek karlı ve soğuk yörelerde bu başlıklar değişir.

GÖMLEK: Siyah, siyaha yakın renklerle ve beyaz çubuklu çizgili keten gömlek giyilir. Bu gömlekler mintan gibi yakasızdır. Önden düğmelidir. Kolları uzun ve geniştir. Kolda manşet ve düğme bulunmaz. Hafif yırtmaçlıdır. Yaka kısmı boğazı iyice sarar.

YELEK: Siyah olup göğüs ortasına kadar açıktır. Kapalı olarak düğmelidir. Yeleğin her iki tarafında kapaksız iki cep bulunur. Bazı yerlerde ceplerin hemen üstünde kırmızı ve sarı simden iki kayısı amblemi bulunur. Bir cepte köstekli saat bulunur ve bu saatin zinciri diğer cebe kadar ulaşır. Yelekler kolsuzdur. Yeleğin arkası parlak siyah astardan yapılmıştır. Yelek üzeri siyah çizgili bez veya kumaştandır.

BEL KUŞAĞI: Bele yünlü kumaştan ve renkli ipliklerden yapılmış püsküllü puşu sarılır. Bu puşular bazı yörelerde düz beyaz yünden yapılır. Puşular sağ veya sol bacağın üzerine sarkacak şekilde bağlanır. Yeleğin alt kısmı ve şalvarın uçkur kısmı puşu altında kalır.

ŞALVAR: Yün veya kıldan dokunmuş siyah şalvar giyilir. Şalvar uçkur bağı ile bele bağlanır. Şalvarın orta kısmı geniş ve aşağıya sarkıktır. Paça kısımları dar olur.

ÇORAP: Şalvar altında elde örülmüş, işleme yün çorap giyilir. Çorapların işlemeleri genellikle düz çizgiler veya çiçekli olup, kırmızı, yeşil, mor, sarı yün ipliklerle örülmüştür. Çorapın ağzında bir uzun ip çorabın bacağa bağlanmasını sağlar.

MENDİL: Başta olan erkeğin elinde parlak ipekten dokunmuş renkli mendil bulunur. Oyuncu kişilerin puşuları arasında aynı mendillerden bulunur.

Malatya folklorünü zengin ve renkli giysiler tamamlar...

ATASÖZLERİ

—Deliyi düğün evine götürmüşler de bura bizim evden güzel demiş...

—Ağlayanın malı, gülene mal olmaz...

—Herkes aklını pazara çıkarmış, yine kendi aklını beğenmiş...

—En akıllı kadın Havvadır.O da Adem'i Cennetten kovdurdu...

—Ne umarsın bacından, bacın ölür acından...

—Mezar taşı ile iftihar olunmaz...

—Sakın, kel ile körden, topal gelirse çık yoldan...

—Yiğidim yiğit olsun da, durağı (Mekanı) çalı gibi olsun...

—Uzun adam herek olur, ayda yılda gerek olur...

BİLMECELER

Otuz iki kız idik Bir takaya dizildik... (Diş)

Buruşuk buruşuk yüzleri var. Beyler için sözleri var... (Sütlaç)

İttim açıldı. İnci saçıldı... (Nar)

Arşın ayaklı, burma bıyıklı... (Tavşan)

Ben giderim o gider peşimi takip eder... (Gölge)

YÖRESEL YEMİNLER

—Allahın binbir ismi için...

—Allah çağalarımı elimden alsın...

—Ebem ölsün...

—Çağalarım ölsün...

ADAK YERLERİ:

"Çoban Baba, Eski Malatya'da Ulu Camii, Keşaf Hoca Mezarı, Kocavaiz, Emirömer, Kırklar, Üçkardeşler, Beşkardeşler, Hötüm Dede, Ahmet Turan Aliseydi, Somuncu Baba, Şeyh Abdurrahman, Gözsu, Boğmaca Ocağı, Kokku Ocağı, Korucak, Venk, Hacı Bayram Abdülvahap" Malatya ve yöresinin en başta gelen adak yerleri olarak bilinmektedir.

ADLAR:

Yörede en çok kullanılan kadın adları şu şekilde sıralanmaktadır. "Asafa (Asefe), Bağdat, Cennet, Gazel, İzzete, İsmihan, Bassey, Hanım, Satı, Sehernaz, Şehriban, Tamam, Kadife, Kafiye, Zeytun" gibi adlar, yörede çok kullanılan kadın adları arasında yer almaktadır.

Erkek adları ise: Abuzer, Bakır, Baddal, Dede, Hüsrev, Nadem, Molla , Raşit" gibi adlar olarak tanımlanabilir.

Gerek kadın ve gerekse erkek adlarının çoğu zaman kısaltmalarla hece ve harf düşmesi adlarda da görülmektedir.

Örneğin: Sıdıka'ya (Sıdık, Sıddı), Zülfikâr'a (Zülgü, Zülfük, Zülfo), denilmesi gibi adların değişik şekilde söylenmelerine çokça rastlanır.

Nerelerde kalınır

Kent Oteli: Atatürk Cad. Kalorifer, asansör, banyo. Tel: 21 75 - 28 13
Keban Oteli: Hükümet Meydanı Tel: 15 43
Çınar Oteli: Kışla Cad. Tel: 19 97. 40 odalı, lokanta, kalorifer.
Coşkun Oteli: İstasyon Cad. Tel: 26 54
Hotel Sinan: Kışla Cad. No: 19 Tel: 29 07 - 30 07
Mişmiş Otel: İnönü Cad.
Pehlivan Otel: Cumhuriyet Çarşısı.
PÜTÜRGE
Park Oteli: Hark Altı Sok.
Elmas Oteli: Hükümet Cad.
Bereketoğlu Oteli: Hükümet Cad.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Anadolu'muzun meyvecilik ve tarım bakımından ün yapmış, önde gelen illerinden biridir. Dokuma sanayi ve el sanatları da bu güzel ilimizde çok ilerlemiştir. Ayrıca, yörede çeşitli uygarlıkların kalıntıları turistik değer taşımaktadır.

Türk Ticaret Bankası, Malatyalılara 1965 yılından bu yana en iyi bankacılık hizmetlerini sunmanın mutluluğu içindedir.

Malatya İl Merkez Şubesi:
Malatya

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

Arslantepe'de bulunan bir heykel...

MALATYA'nın tarihi Hititlere kadar uzanır. İl merkezinin dört kilometre kuzeydoğusundaki Aslantepe adıyla anılan höyükte yapılan büyük arkeolojik kazılarda (1932 - 1938) ortaya çıkarılan M.Ö. XIII. yüzyıla ait Hitit Sarayı da bunu kanıtlamaktadır. Daha sonra bu topraklarda Kargamış Krallığı'nın, Mitannilerin, Hurrilerin, Samî Babillilerin ve Asurluların uygarlık kurdukları görülür. Medler ve M.O. VI. yüzyılda onların yerine geçen Persler bu yöreye hâkim olmuşlardır. Daha sonra Büyük İskender, Pers devletini ortadan kaldırırken bu toprakları da Makedonya İmparatorluğu'nun sınırları içine katmıştır. Büyük Iskender'in ölümünden sonra o görkemli imparatorluğu parçalanırken bu topraklar Selevkosların eline geçmiş, daha sonra da İran asıllı Ermeni Kralları bu yöreye hâkim olmuşlardır. Onlardan sonra Kommagene Kralları, İran İmparatorluğunu dirilten Partlar ve onların halefleri sayılan Sasaniler bu yöreye hâkim olmuşlar ve burada uzunca bir süre hüküm sürmüşlerdir.

Daha sonra Roma İmparatorluğu'nun sınırları içine katılan Malatya ve çevresi bir dönemde büyük önem ve değer kazanmıştır. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla buraları Bizans İmparatorluğu'nun payına düşmüştür. Bu dönemde Malatya önemli bir eyalet merkezi olmuştur. 575 yılında Sasaniler'in saldırısı sırasında yakılıp yıkılan şehir daha sonra yeniden imar edilmişse de VII. yüzyılın ortalarında Habib İbn-i Mesmele kumandasındaki Müslüman Arap orduları bu toprakları fethetmiştir. Malatya bundan sonra İslâm Devleti'nin en önemli sınır kentlerinden biri olmuştur. Bu topraklar birkaç kez Bizanslılarla, Araplar arasında el değiştirmiştir. 1071 yılındaki Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun kapılarını açan Türkler kısa bir zaman sonra bu toprakları da fethetmişlerdir. Malatya ve çevresi daha sonra Selçuklulara tâbi Danişmendoğulları'nın önemli kentlerinden biri haline gelmiştir. Danişmendoğulları 40 yıl (1135 - 1175) burada hüküm sürmüşlerdir. Bundan sonra bu topraklar Anadolu Selçuklu Devleti'nin malı olmuştur.

Selçuklulardan sonra İlhanlılar, daha sonra da Memlûklar bu yöreye hâkim olmuşlardır. 1398 yılında Yıldırım Bayezit tarafından bu topraklar fethedilip Osmanlı İmparatorluğu sınırları içine katılmıştır. Ancak birkaç yıl sonra Memlûkler burasını tekrar geri almışlardır. Yavuz Sultan Selim, Memlûk devletini ortadan kaldırırken bu toprakları da Osmanlı İmparatorluğu'na mal etmiştir. Osmanlı çağında Malatya, merkezi Maraş olan Dulkadıroğulları Beyliğinin beş sancağından biri iken Tanzimat'tan sonra merkezi Harput olan

Tanrı Zeus Marki (pişmiş topraktan yapılmış) Roma çağına ait...

Malatya Arkeoloji Müzesi'ndeki Milât'tan önceye ait bir mezar...

Mamuretülaziz eyaletinin üç sancağından birine merkez olmuştur. Cumhuriyetin ilânından sonra da Malatya il haline getirilmiştir.

Malatya ve çevresi tarihî eserleri bakımından oldukça zengindir. Malatya'nın bugünkü il merkezi yeni bir kent olduğundan bu tarihî eserlerin pek çoğu Eski Malatya ile çevresinde yer almaktadır. Bunlar arasında en önemlileri şunlardır:

ASLANTEPE:

İl merkezine dört kilometre uzaklıktadır. Burada yapılan arkeolojik kazılarda, Hitit devrine ait şehir surları, kapılar, bir de Kral Sarayı ile çeşitli heykeller ve kabartmalar ele geçirilmiştir. Ayrıca yine bu çevrede M.Ö. VIII. yüzyıla ait olduğu saptanan, Asur kralı II. Sargon'un sarayına ait kalıntılara da rastlanmaktadır. Bunların dışında XIV. yüzyıla ait bir Türk sarayının kalıntıları da gün ışığına çıkarılmıştır.

ESKİ MALATYA:

Malatya il merkezine 12 kilometre mesafedir. Bu kentin Bizanslılar zamanında kurulduğu sanılmaktadır. Bizanslılar tarafından yaptırılan ve Selçuklular tarafından onarılan şehir surları, VII. yüzyılda Araplar tarafından inşa edilip XIII. yüzyılda Selçuklular tarafından restore edilen Ulucami özellikle dikkati çekmektedir. Ulucami, Malatya'daki en eski cami olması bakımından da önem ve değer taşımaktadır. 1307 yılında kerpiç temeller üzerine inşa olunan tek minareli Yeni Cami de Malatya'nın en büyük en eski ve en güzel camilerinden biri olmak özelliğini taşımaktadır. XIII. yüzyıl yapısı olup 1312'de Ahmet Sabit Paşa tarafından onarılan Söğütlü Camii de ayrı bir güzellik arzetmektedir.

FETHİYE KÖYÜ:

Malatya civarındaki bu köy, 1576 yılında inşa olunan Abdürrezzak Camii ile dikkati ve ilgiyi çekmektedir.

MALATYA 2930 — 2099
Yurt içi ve yurt dışı bankacılık işlemlerinizde
Türkiye Garanti Bankası

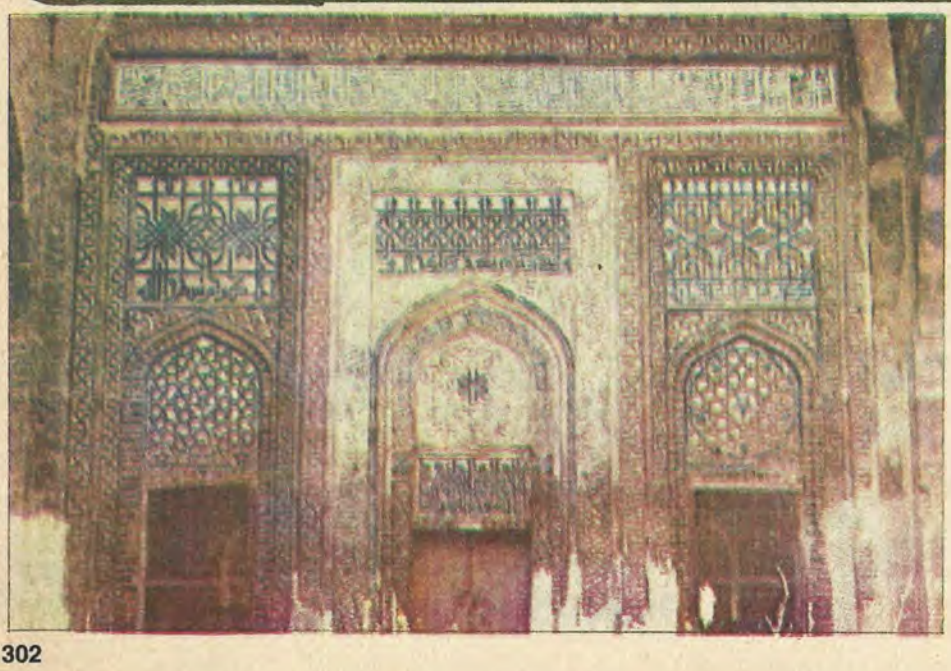

ULUCAMİ

Diğer ulucami planlarındaki farklı bir yapıya sahip olan ve camiden çok bir tarikat yapısı olduğu sanılan bu eser Arapkir'de, Osman Paşa Camii'nin kuzeyine rastlayan kayalık bir yamaç üzerindedir.

Yazılı kaynaklar, kitabesi olmayan Ulucamii'nin 1334 yılında Arapgir'de hüküm süren İlhanlılara ait olduğunu söyler. Yapının portalinin sağında ve batı duvarlarının devamı olarak uzanan beşik tonozla örtülü bölümler görülür. Bu bölgeler asıl yapıya diyagonal bağlantılıdır.

Ulucamii'nin girişi, kuzey duvarındaki süslü bir portaldir. Cephenin ortasında olmayan portal kaymış durumda ve tamamen taş tezyinata sahiptir. Geometrik şekillerle bitki motifleri içiçe geçmiştir. Dışarıya taşmış durumdaki taş portal, köşe sütunlar üzerine sivri bir kemerle oturur. Bu sivri kemer bir sıra düğüm motifi ile süslenmiştir. Bu kemeri üç sıra bordür çevirir. En dıştaki birinci portal bitki motifleri ile süslüdür.

Portalin iki yan duvarında karşılıklı iki niş vardır. Bunları da sivri kemerler tamamlar.

Dışı bütünüyle kesme taş olan yapının iç dolguları moloz taştandır. Yapının doğu duvarı üzerinde iki pencere yer alır. Ulucami'ye batıdan bakılınca yalnızca toprak üzerinde kalmış arka arkaya iki kubbesi görülür.

Minaresi olmayan Ulucamii'nin kubbeye geçişi pandantiflerle sağlanmıştır. Portalin tam karşısında taş mihrap yer alır. Oldukça büyük olan mihrap inişinin etrafı beş sıra bordürle çevrelenmiştir. Dıştaki birinci bordürde sekiz köşeli yıldız geçmeler, geometrik tezyinat ve mozaik çiniler yer alır. Çiniler mor, firuze ve yeşil renklerdedir. Bugün çinilerden bir çoğu harap olmuştur. İkinci bordürde üç yapraklı palmet motifi stilize edilmiştir. İçteki üç sıra bordür ise düz bırakılmıştır.

Mihrap kemeri dilimlidir. Beş köşe sütüncelerine oturur. Mihrapta feometrik şekillerle bitki motifleri içiçe geçmiştir.

TARIM, EKONOMİSİNİN TEMELİNİ OLUŞTURUR

MALATYA'da ekonomiye en fazla katkısı olan sektör tarımdır. İldeki tarım arazisi varlığı 378 bin 687 hektardır. Ancak bu arazinin sürüme elverişli olan bölümü 305 bin 696 hektardır.

Malatya'da toprak ve iklim özelliklerinin değişkenliği nedeniyle narenciye dışında her türlü tarım üretimi yapılabilmektedir.

İklim özelliklerinden dolayı tahıl üretimi buğday, arpa, çavdar, mısır ve çeltikten yoğunlaşmaktadır. Bunlardan buğday her yerde yetişirken, çavdar yalnız Pötürge'de üretilir.

Malatya'da iklim ve toprağın elverişli olmasına karşın, bakliyatlardan sadece kurufasulye, nohut ve mercimek yetiştirilmektedir.

Malatya'da sanayi bitkileri üretimi de özellikle son yıllarda gelişim göstermiştir. Şeker fabrikasının bulunması nedeniyle, şeker pancarı üretimi artmaktadır. İlde tütün üretimi de belli başlı ekonomik etkinlikler arasındadır. Ancak üretim ilkel yöntemlerle yapılmaktadır.

BAĞCILIK

Bağcılığın geliştiği Malatya'da en önemli tarımsal ürün, âdeta ilin sembolü haline gelmiş olan kayısıdır.

İldeki tahıl ürününün değerlendirilmesi için beş fabrika bulunmaktadır. Bunlar un, kepek ve bulgur üretmektedirler. Şekerli ürünler endüstrisinde yalnızca Malatya'nın değil çevre illerin gereksinimlerini de karşılayan bir üretim potansiyeline sahiptir. Şeker fabrikasında üretilen ürünler, ispirto yapımı, ilaç sanayii ve besicilikte kullanılmaktadır. Yem fabrikasında işlenen malzeme ise tüm bölgenin ihtiyacını karşılamaktadır. İlde süt ürünlerini üreten birçok fabrika ve imalâthane bulunmaktadır.

TÜTÜN

Bölgede üretilen tütün, Tekel Tütün Fabrikası'nda işlenmektedir. Yılda altı milyon ton işlenmiş yaprak tütün kullanılmaktadır.

Malatya'da iplik üreten üç fabrika bulunmaktadır. 1939 yılından bu yana üretimini sürdüren Sümerbank Pamuklu Sanayii kuruluşu yılda 30 milyon metre pamuklu dokuma üretmektedir.

Boya, tutkal, ilaç, plastik ürünler endüstrileri de ilde bulunmaktadır.

Darende Çimento Fabrikası, dört kiremit fabrikası, 20 tuğla ve briket imalâthanesi ile çok sayıda kireç ocağı vardır. İlde ayrıca bakır ve bakır levha üreten iki fabrika, çelik eşya üretimi yapan bir fabrika bulunmaktadır.

Malatya ve yöresinde demir, amyant, kurşun, krom ve bakır madenleri vardır.

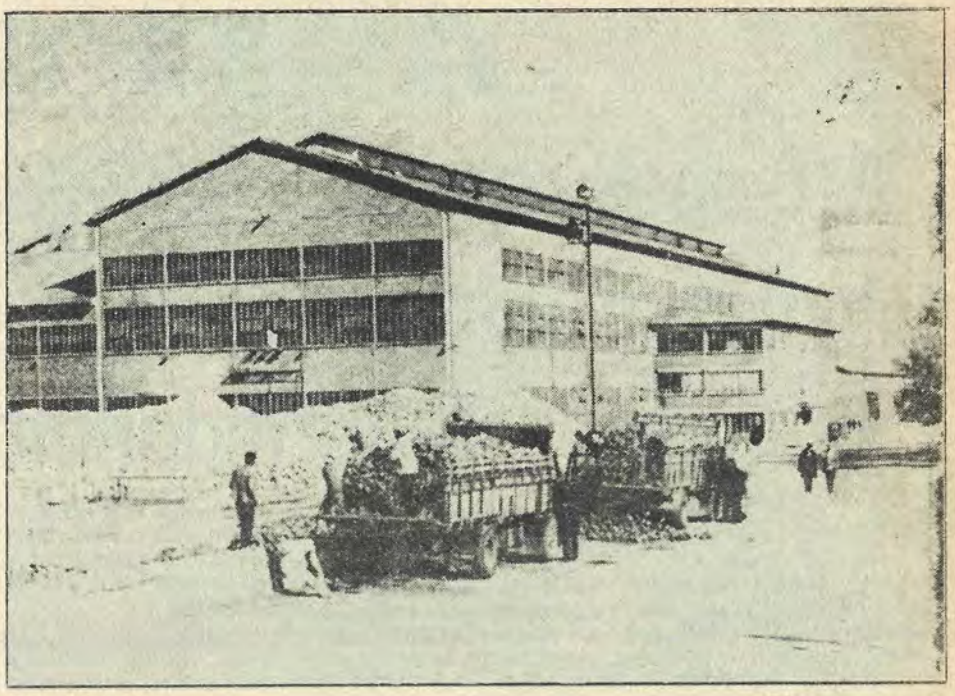

Şeker fabrikası

EĞİTİM

Malatya. eğitim alanında bina sorunu dışında problemlerini genellikle çözümlemiş bir ilimizdir.

Malatya'da 887 ilkokulda, 86 bin 986 öğrenci, 3 bin 534 öğretmen tarafından eğitilmektedir. Orta öğretimde ise 117 okulda 22 bin 423 öğrenci ve 1826 öğretmen bulunmaktadır.

Malatya'da okuma-yazma oranı, yüzde 70'dir. Ancak okuma-yazma seferberliği ile açılan kurslar büyük ilgi görmüştür.

Malatya'da eğitim alanındaki en önemli kuruluş Malatya İnönü Üniversitesi'dir. 23.5.1975 yılında 1872 sayılı yasa ile kurulan üniversitede, üç fakülte, iki enstitü ve bir yüksek okul bulunmaktadır. 1982 yılı bütçesi 389 milyon 163 bin lira olan İnönü Üniversitesi'nin öğretim elemanı sayısı 107, personel sayısı 111 ve öğrenci sayısı bin 170'dir.

Fen-Edebiyat, Eğitim, İktisadî ve İdarî Bilimler fakülteleriyle, Meslek Yüksek Okulu ve Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden oluşan İnönü Üniversitesi, ülkemizin en küçük yüksek öğretim birimini oluşturmaktadır.

Coğrafi Konumu

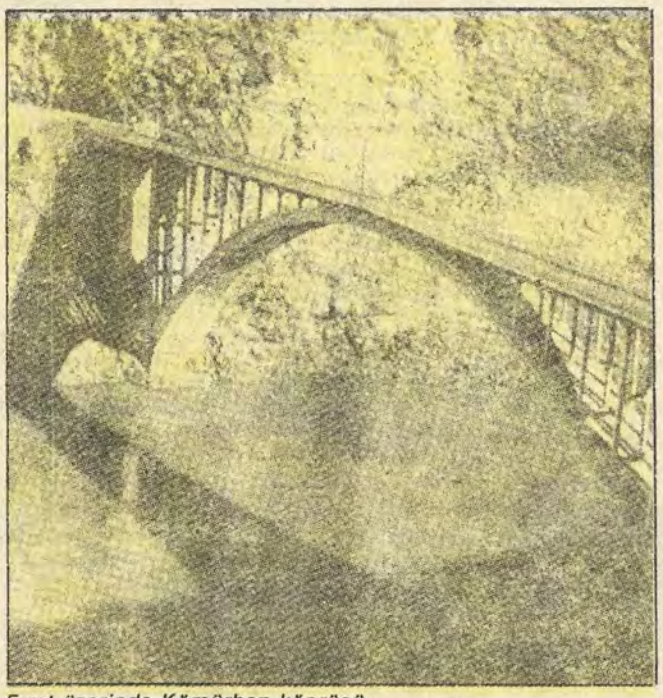

Fırat üzerinde Kömürhan köprüsü...

MALATYA, İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasında geçiş konumundadır. Doğusunda, Elâzığ ile olan sınırını Fırat Nehri çizer. Kuzeydoğusunda Erzincan, kuzeybatısında Sivas, batısında Kahramanmaraş, güneyinde Adıyaman, güneydoğusunda da Diyarbakır'la çevrilidir. Yüzölçümü 13 bin 275 kilometrekaredir.

Malatya ovası, çevresi 1500 metreyi aşan yükseklikteki sıradağlar ve yaylalarla çevrilmiş genişçe bir çöküntü alanıdır.

FIRAT VE AKARSULAR

Malatya ilinin en önemli akarsuyu olan Fırat Nehri, Elâzığ ili ile sınır çizer. Akarsu açısından oldukça zengin bir il olan Malatya'da Fırat'ın dışında en öemli akarsu Tohma Suyu'dur. Yaz-kış suyu bol olan Tohma Suyu, Malatya Ovası'nı batı-doğu doğrultusunda ikiye böler. 196 kilometre uzunluğundaki Tohma Suyu iki büyük koldan oluşur. Yukarı Tohma ve Hacılar Tohması adlı bu iki büyük kol Mığdı düzlüğünde birleşir. Kuzeyden Halavun ile Epreme çayları, güneyden dipsiz Çay, Sultansuyu, Beyler Deresi, Horata ve Orduzu çaylarının da karıştığı Tohma, Fırat'a dökülür. Fırat Nehri üzerindeki en önemli köprülerden biri de Kömürhan "İsmet Paşa" köprüsüdür.

MALATYA'NIN ÜNLÜ KAYISISI VE FESTİVALİ

Kayısısı ile ünlü Malatya'da meyvecilik oldukça gelişmiştir. Ticaretinde oldukça önemli bir yer tutan ünlü kayısısı, daha çok Malatya Ovası'nın güney kesiminde bir şerit gibi uzanan bahçelerinden elde edilir.

Meyve ve bahçelerinin kapladığı alan giderek artan Malatya'da kayısı üretimi diğer bütün meyvelerin üretimini geçmiştir. Örneğin 1972 yılında üretilen 7 ton Antep fıstığına karşın 22.113 ton kayısı üretilmişti.

Resmî sektörce üretimi yapıldığı gibi, özel sektör tarafından da üretilen kayısı fidanları deneme ve üretme istasyonlarında da kontrol edilmektedir. İklim, yağış, don ve benzeri hava koşullarından oldukça kolay etkilenen kayısıda standart bir üretime geçilebilmek için çalışmalar sürdürülmektedir.

Malatya ilinin âdeta bir simgesi haline gelen kayısı için kentte her yıl şenlik ve yarışmalar da düzenlenir.

Kayısı Festivali her yıl yapılmakta...

Malatyaspor

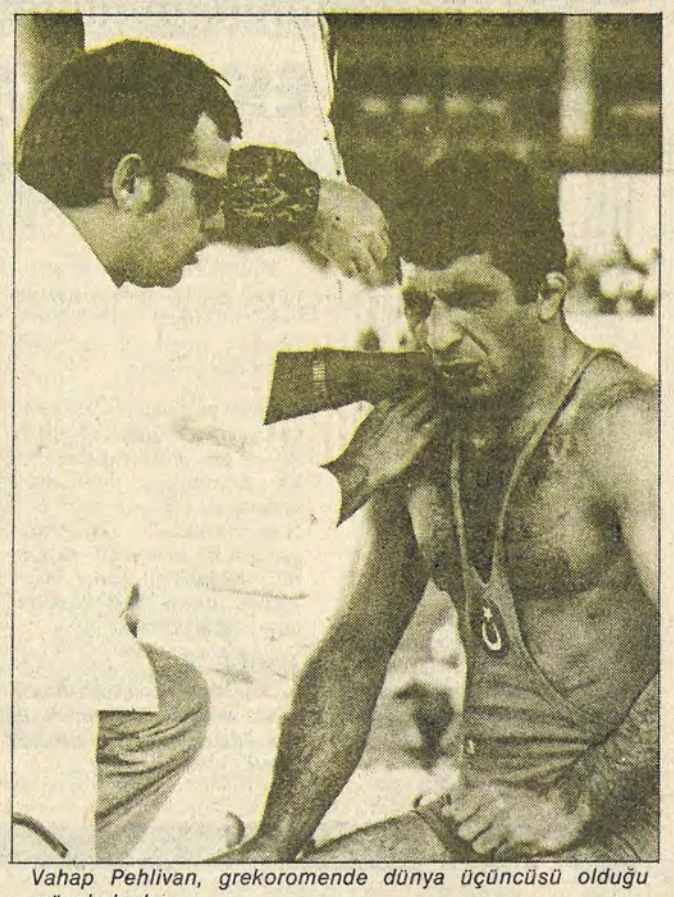

Vahap Pehlivan, grekoromende dünya üçüncüsü olduğu müsabakada...

Ata sporu cirit ve güreş, Malatya yöresinde önde gelen spor dallarındandır

MALATYA yöresinde sporun hayli eski bir tarihi vardır. Ancak hemen belirtmek gerekir, Malatya'da spor 1932 'lerde hissedilmeye başlar. 1932 yılından önce Ata sporumuz güreş ve cirit bu bölgenin ana sporu olarak köylerde yapılagelmiştir. Özellikle cirit köy düğünlerinin vazgeçilmez sporu olmuştur. Bu arada karakucak güreşi Malatya yöresinde hayli etkenlik göstermektedir.

1932'lerde önce Malatya yöresinde gençler halkevleri aracılığı ile spora yönelmişler ve halkevlerinin organizasyonları bu bölgede sporun etkinliğini sağlamıştır. Ancak 1932'lerde Malatya'da kurulan spor teşkilâtı bu yörede sporun yayılmasına yol açmıştır.

Futbol, güreş, boks, atletizm dalları 1932'lerden sonra Malatya'da aşama kaydetmiştir. Daha önceki cirit sporu ise yine köy düğünlerinde kalmıştır.

Malatya yöresi Türk sporuna değerler kazandırmış bölgelerimiz arasındadır. Malatya'dan yetişen ve millî formayı taşıyan sporcular şunlardır:

Doğan Çakır (Boks), Kemal Dağdeviren (Güreş), Vahap Pehlivan (Güreş-Dünya üçüncüsü, Balkan Şampiyonu), Asım Pehlivan (Güreş), Haci Perçin (Atletizm), Abdullah Kuzucu (Taekwando), İbrahim Pehlivan (Güreş), Aziz Ovagül (Futbol-Genç Millî) Osman Gelegel (Boks), Muhittin Ertüzün (Boks), Mehmet Levent Kuşoğlu (Güreş), Mustafa Çam (Futbol-Ordu Millî), Rauf Tamer (Futbol-Genç Millî), Cumali Balçıkanlı (Güreş), Naci Özbek (Güreş), İlhan Aracı (Güreş), Oktay Sertel (Futbol-Genç Millî), Cihat Tuncay (Atletizm), Mahir Aras (Yüksek atlayıcı)

Malatya'nın diğer popüler sporcuları arasında şu isimler görmekteyiz:

Vahdettin Beyoğlu (Yüzücü), Nevzat Tortum (Kule atlayıcısı), Hacı Perçin (Atlet), Ahmet Fırat (Futbol), Hamdi Yalvaç (Futbol), Turan Ağalday (Futbol), Hamit Fendoğlu (Futbol), Erkan Kural (Futbol), Zafer Tınaz (Futbol), Vural Akar (Futbol), Mehmet Tangün (Futbol),

21 kulübü bulunan Malatya'nın en eski spor kulübü Malatya Gençlik Kulübü'dür. 1932 yılında kurulan bu kulüp 51 yıldır aralıksız faaliyet göstermektedir.

Malatya yöresini İkinci Türkiye Ligi'nde temsil eden Malatyaspor yörede en fazla taraftara sahip olan kulüptür.

BEDEN TERBİYESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Beden Terbiyesi Bölge Müdürü: İsmail Türemiş
Adresi: Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü - Malatya
Telefon numarası: 12492, 15488
Memur sayısı: 27
İşçi sayısı: 3
Lisanslı sporcu sayısı: 1600 bayan, 6212 erkek
Tesisler: İnönü Stadı 15 bin kişilik, Atatürk Spor Salonu 1500 kişilik, Arapgir Spor Salonu 750 kişilik, açık voleybol ve basketbol sahaları.
Futbol, güreş, basketbol, voleybol, masa tenisi, atletizm.

MALATYA KULÜPLERİNİN ADLARI VE RENKLERİ:

Malatya Gençlik Kırmızı-Beyaz, Demirspor Açıkmavi-Koyulâcivert, Sümerspor Beyaz-Lâcivert, Malatya Atıcılık-Avcılık Hâki, Havagücü Mavi-Beyaz, Teker Gençlik Açıksarı-Kırmızı, Dağcılık ve Kayakçılık Koyuyeşil-Açık mavi, Malatyaspor (Amatör) Sarı-Kırmızı, Malatyaspor (Profesyonel) Sarı-Siyah, İsmetpaşa Gençlik Yeşil-Beyaz, Orduzu Maarif Gençlik Kırmızı-Siyah, Malatya İdmanyurdu Sarı-Lâcivert, Darende Gençlik Kulübü Yeşil-Beyaz, Şekerspor Yeşil-Beyaz, Arapkir Gençlik Kulübü Yeşil-Kırmızı, Özadafı Gençlik Kırmızı-Yeşil, Boztepe Bostanbaşı Sarı-Siyah, Sürgü Avcılık - Atıcılık Kahverengi-Sarı, Hekimhan Avcılık-Atıcılık Gri-Yeşil, Su Gücü Yeşil-Beyaz, Hilal Gençlik Mor-Beyaz, Karagücü Kırmızı-Beyaz, Yıldız Gençlik Siyah-Beyaz, Ataköy Gençlik Koyumavi-Beyaz, Malatya Atıcılık Binicilik Kırmızı-Beyaz, Konak Avcılık Atıcılık Haki, Yeşilyurt Yakınca Gençlik Yeşil-Kırmızı.

Malatya'da ata sporu cirit oyunları, zaman zaman ilgi ile izlenmekte...

Malatya'nın en eski kulüplerinden Malatya Gençlik futbolcuları...